

Täysistunto

Perjantai 29.4.2022 klo 12.59—13.25

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Puolustusvoimien virka-apusta poliisille ja eräiksi muiksi virka-apua koskeviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 106/2021 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 9/2022 vp

Toinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskustelu, edustaja Heinonen.

Keskustelu

13.00 **Timo Heinonen kok:** Arvoisa puhemies! Hyvät edustajakollegat ja muut täysistuntoa seuraavat! Tämä hallituksen esitys laiksi Puolustusvoimien virka-apusta poliisille ja eräiksi muiksi virka-apua koskeviksi laeiksi on ollut hallintovaliokunnassa mietintökäsittelyssä, ja jos oikein katsoin, niin esitys on mennyt siellä myös yksimielisesti läpi.

En ensimmäiseen käsittelyyn päässyt osallistumaan, niin ajattelin tänään käyttää puheenvuoron ennen muuta liittyen asian käsittelyyn meillä puolustusvaliokunnassa. Puolustusvaliokunta oli tässä siis lausunnonantajavalioikuntana, ja nostimme tiettyjä huomioita esille.

Tämän esityksen tarkoituksena on siis selkeyttää ja ajantasaistaa poliisille annettavaa virka-apua koskevaa lainsäädäntöä vastaamaan nykyisen turvallisuusympäristön muuttuneita vaatimuksia. Tämä on hyvä esimerkki siitä, millä tavalla lainsäädäntöä pitää tehdä ja uudistaa. Tämä ei aivan suoranaisesti liity nyt tähän aivan viime kuukausina kiristyneeseen turvallisuustilanteeseen, vaan ehkä isoimpana vaikuttimena tämän lainsäädännön liikkeelle lähdössä on ollut terrorismin kohonnut uhka ja Euroopassa tapahtuneet iskut.

Tavoitteena on siis mahdollistaa nykyistä paremmin Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen erityisosaamisen ja erityiskaluston hyödyntäminen... [Puhemies koputtaa]

Puhemies Matti Vanhanen: Puhuja, odottakaa hetki. — Pyydän, että ne edustajat, jotka eivät kuuntele keskustelua, siirtyvät käymään omat keskustelunsa salin ulkopuolelle. — Jatketaan.

Kiitos, puhemies, yritän puhua mielenkiintoisemmin. [Mikko Savola: Kyllä täällä kuunnellaan, Heinonen!] — ...erilaisissa virka-aputilanteissa, erityisesti siis terrorismin torjunnassa. Tämä on valmisteltu laajapohjaisesti ja hyvässä yhteisymmärryksessä — se tuli meillä puolustusvaliokunnan kuulemisissa esille — ja tehty myös yhteistyössä eri viranomaistahojen kanssa. Voimassa olevan virka-apulain merkittävimmät lainsäädännölliset

Pöytäkirjan asiakohta PTK 47/2022 vp

ongelmat ovat liittyneet sotilaallisten voimakeinojen käyttöä sisältävän virka-avun antamista koskeviin edellytyksiin sekä päätöksentekomenettelyyn, ja niitä tässä esityksessä nyt korjataan.

Puolustusvaliokunnan kuulemisessa ja hallituksen esityksen perusteluissa tuotiin esille, että viime vuosina Puolustusvoimat on antanut virka-apua keskimäärin tuollaisen 60—70 kertaa vuodessa ja poliisin virka-apuna saamaa suorituskykyä ovat esimerkiksi olleet panssariajoneuvot miehistöineen, erikoisjoukot, ilma-alukset, vesistötoiminta, liikenteenohjaus, alueiden eristäminen ja sukellustoiminta. Sen sijaan aseellista voimankäyttöä sisältävää virka-apua poliisi ei ole joutunut pyytämään Puolustusvoimilta useampaan vuoteen, joskin virka-apuosastoon kuuluvilla ammattisotilailla voi tehtävästä riippuen olla virka-aputilanteessa mukana myös henkilökohtainen virka-ase.

Me pidimme puolustusvaliokunnassa hyvänä, että esityksessä ei muuteta virka-avun peruslähtökohtia. Kyse on siis edelleen poliisille kuuluvien tehtävien suorittamisesta aina poliisijohtoisesti, eikä sääntelyllä luoda Puolustusvoimille itsenäisiä, poliisista riippumattomia toimivaltuuksia tai tehtäviä. Virka-apua käytetään yksittäisissä tilanteissa, joissa poliisin omat resurssit ovat riittämättömät tai tehtävän suorittaminen edellyttää Puolustusvoimien erityishenkilöstöä tai erityisvälineistöä. Puolustusvoimien ensisijainen lakisääteinen tehtävä, Suomen sotilaallinen puolustaminen, ei saa virka-avun antamisen vuoksi vaarantua.

Oleellista vielä tässä esityksessä on se, että ehdotettuun virka-apulakiin on sisällytetty nimenomainen säännös varautumisen osalta. Säännös velvoittaa poliisia ja Puolustusvoimia yhteiseen suunnitteluun ja muihin toimenpiteisiin, joilla varmistetaan virka-aputehtävien asianmukainen hoitaminen.

Meidän lausuntomme yhteenveto-osassa todetaan, että keskeisten sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden parissa työskentelevien viranomaisien, eli Puolustusvoimien, poliisin ja Rajavartiolaitoksen sekä Tullin, yhteistyön tulee olla mahdollisimman saumatonta ja sitä tulee tehdä tavalla, joka mahdollistaa kaikkien käytettävissä olevien kansallisten resurssien käyttämisen ja tiedon jakamisen erilaisiin uhkakuviin varautumisessa.

Ihan lopuksi: Totesimme, että vaativassa hybridiuhkatilanteessa mahdollisimman nopea ja kattava tilannekuvan muodostaminen on välttämätön edellytys tehokkaille vastatoimille. Tällöin on pystyttävä myös päättämään ilman viiveitä, toimitaanko uhkien torjunnassa virka-apuperusteisesti vai joudutaanko esimerkiksi käyttämään aluevalvontalain mukaisia toimivaltuuksia tai muuta säädöspohjaa. Tämä vaatii tiivistä viranomaisyhteistyötä ja harjoittelua sekä selkeyttä lainsäädännön tulkinnassa.

Tämä esitys on hyvä ja kannatettava, tervetullut parantamaan meidän turvallisuuden hallintaa. Oikeastaan ihan loppuun haluan, puhemies, nostaa esille sen, että meidän pitää tämä rajaturvallisuus saada vielä nyt tämän kevään aikana hoidettua. Täällä käytiin eilen aika vilkaskin sananvaihto kyselytunnin yhteydessä perussuomalaisten kysymyksen pohjalta — jota kokoomus vahvasti tuki — siitä, että meillä pitää olla riittävät keinot pysäyttää rajan yli tuleva liikenne sellaisissa tilanteissa, kun puhutaan siitä, että ulkovallat lähtisivät syöttämään pakolaisia tai turvapaikanhakijoita tietynlaisen hybridivaikuttamisen keinona. [Petri Huru: Juuri näin!] Ja tässä meidän täytyy todeta, että me olemme oppositiossa pettyneitä tähän vasemmistohallitukseen. [Mikko Savola: Tähän saakka oli hyvä puheenvuoro!] Tämä hallitus eilen, voisi sanoa, lähestulkoon itse syyllistyi jonkinlaiseen hybridivaikuttamiseen tai informaatiovaikuttamiseen, kun täällä kerrottiin, että nyt tehdään, nyt toimitaan, ja kuitenkin, kun paperit katsotaan, niin sieltä puuttuu, edustaja Savola, se kaikista

Pöytäkirjan asiakohta PTK 47/2022 vp

olennaisin pykälä — se pykälä, jolla voitaisiin kokonaan keskeyttää näiden turvapaikkahakemusten vastaanottaminen. [Mikko Savolan välihuuto] Teillä onnistui kyllä, arvoisa vasemmistohallitus, Uudenmaan rajan kiinni laittaminen viikossa. [Puhemies koputtaa] Siinä ei tarvittu EU:lta lupaa, ei tarvittu laajaa lausuntokierrosta, mutta kun on kyse siitä, että voitaisiin laittaa ulkorajat kiinni mahdolliselta rajojen ulkopuolelta tulevalta vaikuttamiselta, niin silloin näyttää siltä, että ei päätöksentekokykyä tältä vasemmistohallitukselta, edustaja Savola, löydy.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Tynkkynen.

13.08 Sebastian Tynkkynen ps: Arvoisa herra puhemies! Terveisiä Bellalle ja Hannalle — kivaa, kun olette täällä katsomassa. — Hallituksen esityksessä säädetään nykyistä täsmällisemmin Puolustusvoimien poliisille antamasta virka-avusta ja sitä koskevasta päätöksenteosta. Nykyisessä tilanteessa on vielä aiempaakin tärkeämpää varmistaa, että turvallisuudesta huolehtivien viranomaisen yhteistyö pelaa mahdollisimman saumattomasti tilanteessa kuin tilanteessa. Yhteistyön lisäksi pitäisi kuitenkin myös varmistaa, että kumpikin viranomainen on toimintakykyinen vastaamaan kaikkiin eteen heitettäviin haasteisiin myös itsenäisenä toimijana.

Ukrainan sota herätti päättäjät laittamaan Puolustusvoimien resurssit kuntoon. Puolustukseen tehtävät panostukset ovat lopulta halpa hinta viiden ja puolen miljoonan suomalaisen turvallisuudesta. Mutta poliisin osalta hallitus nukkuu edelleen ruususenunta. Jatkuvasti nousee esille, että poliiseja ei ole tarpeeksi. Harvaan asutuilla alueilla asuvat tietävät, että tilanteen ollessa niin sanotusti päällä poliisia on turha odottaa pian paikalle. Poliisi-Transportteri ei taita sadan kilometrin matkaa silmänräpäyksessä, vaikka kuinka hakkaisi rajoitinta vasten.

Valtio on alkanut luistamaan sen perustarkoituksista: Ei ole kansalaisten tehtävä järjestää keskenään turvallisuutta ja järjestystä, vaan poliisin. Eikä ole poliisin vika, ettei poliiseja ole riittävästi, vaan valtion. Kun rahat on hassattu kaikkeen sellaiseen, joka ei ole valtion perustehtävä, lopputulos on juuri se, mikä nyt poliisin osalta nähdään. Sama meno on jatkunut jo pitkään. Jos mikään ei muutu, kuka tulevaisuudessa enää haluaa lähteä opiskelemaan poliisiksi? Entä miten käy suomalaisten turvallisuuden, kun poliisi ei pysty siivoamaan kaikkea rikollisuutta kaduilta? Se alkaa levitä, ja yhtäkkiä olemmekin Ruotsin tilanteessa, jossa poliisi on pulassa muuttuneessa ympäristössä polttopulloja väistelemässä. Eikä tämä ole teorian pyörittelmistä vaan totisinta totta.

Esimerkiksi hoitajapuolella nähdään nyt tälläkin hetkellä se, että jos ala ei houkuttele ja rahat ovat vähissä, ennen pitkää ollaan todella suurissa ongelmissa. Merkit ovat poliisinkin osalta jo ilmassa, joten, ministerit ja hallitus, pyydän ystävällisesti: toimikaa. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäkelä.

13.11 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! On myönteistä, että tämä laki Puolustusvoimain virka-avusta etenee. Se on taas yksi askel lisää niiden valtuuksien saamisessa, joita viranomaiset tarvitsevat lainsäädännön puolella toimiakseen. Täällä aiemmin oli keskustelua siitä, minkälaisia valtuuksia rajavartiolaitosviranomaisilla on pysäyttää rajoille tulevia turvapaikanhakijoita hybridivaikuttamisen tilanteessa, ja edelleen korostaisin, että koska Suomi on oikeusvaltio, niin eivät viranomaiset voi tehdä sellaisia asioita rajalla, mitä laki

Pöytäkirjan asiakohta PTK 47/2022 vp

ei mahdollista. Eli kyllä hallituksen täytyy tänne tuoda meille sellainen lainsäädäntö päätettäväksi, joka mahdollistaa turvapaikanhakuoikeuden keskeyttämisen kriisitilanteessa. Eduskunta sen asian hyväksyy, ja sen jälkeen se valtuus on olemassa.

Ylipäänsäkin mielestäni olisi syytä kiinnittää huomiota tämän aihepiirin jatkokehitystarpeisiin eli esimerkiksi siihen, että Venäjän hybridioperaatioiden — muidenkin kuin pakolaisiin liittyvien tai turvapaikanhakijoihin liittyvien hybridioperaatioiden — mahdollisuus on noussut aivan koko ajan. Koska Venäjä toimijana ei noudata minkäänlaisia sääntöjä tai lakeja, pitää varautua periaatteessa mihin vain toimiin heidän taholtaan. Voidaan helposti olla rauhan aikana sellaisessa tilanteessa, jossa näitä niin sanottuja vihreitä miehiä on liian paljon poliisin voimavaroilla hoidettavaksi, ja joudutaan kysymään myös, onko Puolustusvoimillakaan tällä hetkellä rauhanaikaista valmiutta tietyn suuruisen joukon torjuntaan, jos sellainen päättäisi Suomeen tulla. Eli sen lisäksi, että on saatava lain puolelta valtuudet toimia myöskin rauhanaikaisessa hybridi vaikuttamisen kriisin tilanteessa, myös Puolustusvoimille pitäisi saada kyvykkyyttä nopean toiminnan joukkoihin, jonkinlaisia rauhan ajan valmiusjoukkoja, jotka pystyvät tällaisiin asioihin reagoimaan.

Myöskin kysyn: olisiko tässä mahdollisuutta laajentaa tätä toimintaa jonkinlaisen kansalliskaartin tai suojeluskuntien tyyppiseen toimintaan Suomessa, niin että saataisiin laajemmalti hyödynnettyä myös maanpuolustus kenttää tällaisen kriisitilanteen hoitamiseen?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Savola.

13.13 Mikko Savola kesk: Arvoisa herra puhemies! Poliisi vastaa Suomen sisäisestä turvallisuudesta ja järjestyksestä. Rajavartiolaitos vastaa siitä, että meidän rajaturvallisuutemme toimii, että Suomen rajoilla valvotaan, kuka tulee, kuka menee. Puolustusvoimat vastaa turvallisuudesta mahdollista ulkoista uhkaa vastaan. Nämä kolme viranomaista ovat turvallisuutemme keskiössä, ja sen takia on tämän lainsäädännön myötä tärkeää määrittää vastuut ja määrittää myöskin se, kuinka virka-apua toisille pystytään antamaan.

Puolustusvoimien poliisille antama virka-apu ei ole kovin arkipäiväistä, mutta sitä tarvitaan aina joitakin kymmeniä kertoja vuosittain erilaisissa tilanteissa. Puolustusvoimilla on tiettyä kalustoa, mitä pystytään käyttämään esimerkiksi suojaustehtävissä ja niin edelleen.

Tässä lainsäädännössä oikeastaan yksi keskeinen asia on se, että siinä määritellään ne tehtävät, kuinka Puolustusvoimat voivat ja kuinka niiden pitää poliisille virka-apua antaa, esimerkiksi henkilön kiinni ottamiseksi, paikan tai alueen eristämiseksi, liikenteen ohjaamiseksi, henkilön tai omaisuuden tilapäiseksi suojelemiseksi, räjähteitten tunnistamiseksi tai siviiliräjähteen raivaamiseksi, suuren tapahtuman tai yleisötilaisuuden suojaamiseksi, kulkuneuvon, aluksen, ilma-aluksen, miehittämättömän aluksen ja niin edelleen kulkuun puuttumiseksi tai pysäyttämiseksi, kansainvälistä erityissuojelua nauttivan henkilön vierailun suojaamiseksi, ihmisten hengelle tai terveydelle vakavaa vaaraa aiheuttavan rikoksen estämiseksi ja nyt uutena asiana kaluston, välineistön, tilojen tai Puolustusvoimien asiantuntija-avun luovuttamiseksi tilapäisesti poliisin käyttöön. Tämä on myöskin yksi aivan keskeinen asia, koska kuten sanoin, Puolustusvoimilla on sellaista kalustoa, mitä voidaan tarvita myöskin poliisin tehtävissä, ja sen takia tämä on erittäin tärkeä lainsäädännöllä määrittää ja täsmentää.

Tämä lakiesitys on hyvä, ja kannatan sitä, ja toivottavasti se voi yksimielisenä mennä myöskin tämän eduskunnan salikäsittelyn läpi. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 47/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja al-Taee.

13.15 Hussein al-Taee sd: Arvoisa puhemies! Tällä viikolla vietin aikaa Porin prikaatissa Säkylässä prikaatin komentajan, prikaatikenraali Vesa Valtosen lämpimässä huostassa suojelukomppaniassa, jossa tutustuin erääseen vääpeliin, joka kertoi siitä, miten erilaisia kemiallisia aineita ja aseita voitaisiin tutkia, havainnollistaa ja eristää ja siten suojella sekä viranomaisia että siviilejä. Kun kuuntelin tämän vääpelin kertomuksia, huomasin hänestä, että hän oli erittäin motivoitunut, osaava ja koulutuksensa hienosti sisäistänyt, ja sitä hän oli vahvasti myöskin siirtämässä muille. Puolustusvoimilla oli myöskin esittelyssä valtavasti erilaista kalustoa, jolla tätä kokonaisuutta pystyttäisiin erilaisiin uhkiin säättämään ja asioita hienosti ympäröimään ja varmistamaan. Paljon oli myöskin puhetta siitä, miten poliisin kanssa pystyttäisiin tekemään hyvää yhteistyötä, jotta suomalaiset olisivat turvassa kaikissa tilanteissa.

Tämän nähtyäni totta kai haluaisin vahvistaa tässäkin jo kerrottua, että tämä laki virkaavustahan on oikein tervetullut. Se, että poliisi pääsee vielä syvällisemmin tekemään yhteistyötä Puolustusvoimien kanssa, on erittäin toivottavaa.

Mitä tähän poliisiasiaan ja poliisin resursseihin tulee, hallitushan on tehnyt oikeastaan historiallisia, suuria satsauksia poliisiin. Ne ovat olleet erinomaisia ja hallitusohjelmakirjausten mukaisia, mutta tässä reaalitilanteessa ja turvallisuustilanteen muutoksessa on selvää, että koska poliisi on se ensimmäinen suojakilpi yhteiskunnassa erilaisten uhkien torjumiseksi, niin poliisi tarvitsee vahvennusta, uusia määrärahoja, resursseja. Tässä kohtaa itsekin näen, kuten täällä moni muukin kollegaedustaja, että nyt olisi aika keskustella siitä, miten poliisia voitaisiin resurssien näkökulmasta edelleen vahvistaa.

Puhumattakaan siitä, että myöskin pelastajien asema on omalla tavallaan uhattuna tällä hetkellä: eläköityminen ja pieni määrä valmistuvia tarpeeseen nähden. Nämähän ovat nyt hyvin ajankohtaisia, ja niihin tulisi myöskin panostaa.

Haluaisin päättää sanomalla, että olen erittäin iloinen siitä, että meillä on näin motivoitunutta, puolustustahtoista ja isänmaanrakasta väkeä Puolustusvoimissa. Heidän kanssaan on ollut mukava tehdä yhteistyötä, ja tämän virka-avun lain myötä on selvää, että yhteistyön tiivistyminen lisää tätä voimavaraa ja suomalaisten turvallisuutta.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Niemi.

13.18 Veijo Niemi ps: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Tämä laki Puolustusvoimien virkaavusta poliisille ynnä muusta on sinällään todella hyvä. Näinä epävarmoina aikoina on erittäin tärkeätä, että poliisilla on mahdollisuus Puolustusvoimilta saada esimerkiksi koviin ampumatilanteisiin taikka pitkiin piiritystilanteisiin myöskin panssaroitua ajoneuvokalustoa, koska tällä hetkellä poliisilla ei sellaista varsinaisesti ole.

Poliisitaustaisena henkilönä ja puolustusvaliokunnan jäsenenä pidän kyllä myöskin erittäin välttämättömänä, että poliisin budjetti saatetaan ajan tasalle. Nyt jo muun muassa tänä vuonna on aivan selvästi näkyvissä, että poliisi joutuu loppuvuodesta laittamaan useita määräaikaista pois poliisin tehtävistä, ja ne heijastuvat samalla myöskin siihen, mitä nyt on jo nähtävissä, että on pitkiä passijonoja — ihmiset ovat kärsimättömiä, kun ei saada passeja —, hälytystehtäviä yritetään hoitaa puhelimitse, tutkinnassa ei pystytä läheskään kaikkia rikoksia tutkimaan, vaan ne joudutaan tumppaamaan. Tähän ei tietysti millään Puolus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 47/2022 vp

tusvoimilta saatava virka-apu auta, mutta näihin tiukkoihin tilanteisiin tämä on kyllä hyvä muutos, ja pidän tätä asiaa hyvänä. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 106/2021 vp sisältyvät 1.-5. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.